

3. Karpov V. Systematicheskoe yzlozhenye lohyky. – Spb., 1856. – 314s.

4. Konvers'kyu A.Ye. Lohika. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2012. – 336 s.

5. Chelpanov H.Y. Uchebnyk lohyky. – M.: OBYZ Hosudarstvennoe yzdatel'stvo polytycheskoy literatury, 1946. – 159 s.

6. Shcherbina O.Yu. Lohika ta Yurydychna arhumentatsiya: monohrafiya. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr “Kyuyiv's'kyu universytet”, 2013. – 303s.

Suprun N. T., Ph.D., teacher of the Bogomolets national medical university (Ukraine, Kiev), es_nadiy@mail.ru

Features of interpretation of the term “proof” in a logical concept of V.Karpov

Providing an analysis of the interpretation of the term “proof” that suggested by V.Karpov in the “A systematic exposition of logics”. We take into account the way of understanding the term in general and specific sense. Making step by step review of structural components of the proof, defined in Soviet, post-Soviet and modern textbooks that proposed by V.Karpov. Based on this, we determine the specifics of understanding of this term in logical concept of V.Karpov: proof as a series of homogeneous syllogisms, which brings him to the first way of determining this term (as an image of the demonstrative inference). But as a result, the article shows that besides the logical component of proof – form of proof, V.Karpov also considers as important illogical part (strength of the proof).

Keywords: proof, arguments, form of the proof, the strength of the proof, inference.

Супрун Н. Т., кандидат философских наук, преподаватель, Национальный медицинский университет им. О. О. Богомольца (Украина, Киев), s_nadiy@mail.ru

Особенности понимания понятия “доказательство” в логической концепции В.Карпова

Анализируется толкование понятия “доказательство”, что предложено В.Карповым в работе “Систематическое изложение логики”. Учитывается традиция понимания этого понятия: доказательство в узком и широком значении. Поэтапно рассматриваются структурные компоненты доказательства, что выделяются в учебниках советского, постсоветского периода и современности, и те, что предложены В.Карповым. На основе этого выделяются особенности понимания этого понятия в логической концепции В.Карпова: доказательства как цепи из однородных силлогизмов, что приближает его к первой традиции определения этого понятия (в виде демонстративного умозаключения). Однако, как итог, в статье выделяется идея, что кроме логической составляющей доказательства – формы доказательства, В.Карпов считал важной нелогическую часть (сила доказательства).

Ключевые слова: доказательство, аргументация, сила доказательства, форма доказательства, умозаключение.

* * *

УДК 355.01

Требін М. П.

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології та політології, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого (Україна, Харків), tmp@e-mail.ua

КОНЦЕПЦІЯ “ЗАКОЛОТОВІЙНИ” Є. МЕССНЕРА

Обґрунтовуються теоретичні положення концепції “заколотовійни” Євгена Месснера, яка розглядається ним як новий тип “неправильної”, “єретичної” війни. Представлено мета, стратегія і тактика, принципи і особливості заколотовійни; виділено чотири групи її суб'єктів. Доведено, що в заколотовійні людський фактор знаходиться на першому місці. Виділено базові принципи та основні характеристики заколотовійни, представлені деякі загальні принципи організації протидії заколотовійні.

Ключові слова: війна, заколот, заколотовійна, збройні сили, іррегулярні сили, психологічний фактор.

Війна була, є і буде в досяжному майбутньому сумною складовою людського розвитку. З часів глибокої давнини тягнеться до нас річка лих, породжених війнами і збройними конфліктами. Швейцарець Жан-Жак Бабель підрахував, що з 3500р. до н.е. людство прожило без війн лише 292 роки. За цей період виникло близько 14 550 великих і малих війн, в ході яких загинули, померли від голоду, епідемії та інших причин

понад 3,66 млрд. людей [8, с.69]. Якщо у XVIII ст. сталося 68 воєн, в яких протягом року загинуло 1 000 і більше осіб, а загальні втрати в цілому склали 4,4 млн. осіб, то відповідні цифри для XIX ст. були 205 і 8,3 млн. осіб і для XX ст. – 237 і 98,8 млн. людей. У XIX ст. сталося 14 воєн з людськими втратами 100 тис. осіб і більше, в тому числі дві, в яких загинуло понад 1 млн. осіб. Рекордним за масштабами та інтенсивністю військових зіткнень стало XX ст. Частота воєн у XX столітті коливалася, але загалом перевищила середню частоту воєн за всю відому історію людства приблизно в 1,5 рази [12, с. 13]. І в новому тисячолітті війни залишаються сумною прикметою буття людства. За даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру, щорічно на планеті фіксується понад 30 збройних конфліктів, що призвели упродовж року до загинув внаслідок бойових дій понад 1 000 осіб, наприклад, у 2008р. і 2011 р. їх кількість досягла найвищої позначки – 37 конфліктів. За останні 10 років збільшилось і загальне число загиблих внаслідок бойових дій у таких конфліктах: з понад 17 тис. осіб у 2002 р. до понад 22,5 тис. – у 2011 р. [13, с. 38]. Сумно те, що у дослідженні стану війни і миру за 2014 рік шведські вчені будуть враховувати і число загиблих в Україні у ході той війни, що йде у нас на Донбасі.

Не дивно, що проблеми війни отримали різнобічну і ґрунтовну наукову розробку. Зусиллями багатьох мислителів, починаючи з давніх часів (Сунь-Цзи, У-Цзи, Геракліт, Аппіан, Флавій ВегетійРенат), Відродження (Н.Макиавеллі), Нового часу (К.Клаузевіц, А.Жоміні) і сучасності (Б.Александр, М.Гарєєв, М.Дейві, М. ванКревельд, В.Сліпченко, Е.Тоффлер, Х.Хофмайстер), були виявлені, описані й обґрунтовані сутнісні ознаки війни, її закони, мінливі зміст і форми [1; 3; 4; 6; 7; 9; 10; 14–20]. Але цей феномен дуже складний і він постійно змінює свої форми, тому з'являються нові концепції, що намагаються більш-менш об'єктивно виокремити сучасні тенденції збройної боротьби, позначити їх вплив на характер бойових дій, виокремити нових суб'єктів війни. Необхідність цього цілком стало зрозуміла у сучасних українських умовах, пов'язаних з проведенням Антитерористичної операції на Донбасі. Нажаль, українські вчені, у тому числі і військові, дуже мало приділяли увагу новим реаліям, що з'являються у сфері військових дій, тому, що ми знаходилися під впливом гасел, що на Україну ніхто не нападе, тому що й ми ні на кого не збираємося нападати, у нас є гаранті, які захистять нашу територіальну цілісність і незалежність. Але сталося так, як не гадалося... І на згадку приходять слова М.Бердяєва, що “війна є велике зло, вірніше, вона є виявлення зла, яке клекотіло в глибині при зовнішньому мирі” [2, с. 420].

Мета цієї статті познайомити з теоретичними положеннями “заколотовійни” Євгена Едуардовича Месснера, яка, з точки зору окремих вчених, є теоретичним підґрунтям сучасної концепції “гібридної” війни, яка розробляється на Заході, про що її теоретики, скоріше, можуть і не знати.

Спочаткудекілька слів про автора концепції. Євген Едуардович Месснер народився 3 (16) вересня 1891 р. в Одесі. Склав офіцерський іспит по 1-му розряду при Михайлівському артилерійському училищі у 1912 р.

[11]. Першу світову війну зустрів у чині підпоручика, брав участь у знаменитому Брусилівському прориві. Прослухав прискорений курс Академії Генерального штабу, був зарахований до Генерального штабу. Взимку 1917р. повернувся на Румунський фронт, де майже рік виконував обов'язки начальника штабу дивізії. Неодноразово поранений, нагороджений сімома орденами. В ході Громадянської війни воював на боці білих, де-факто був останнім начальником штабу (хоча де-юре був виконуючим обов'язки) Корнілівської ударної дивізії в Криму. У дні евакуації з Криму йому було присвоєно звання "підполковник". В еміграції жив у Югославії, був активним членом Російського загальновійськового союзу, Товариства російських офіцерів Генерального штабу, полкових та інших об'єднань, зокрема Товариства ревнителів військових знань. Симпатизував нацистам, викладав на Закордонних вищих військово-наукових курсах генерала Головіна, які розташовувалися в Белграді і готували кадри для так званого "Російського охоронного корпусу", який боровся з югославськими партизанами в ході Другої світової війни. У 1942 р. на Курсах захистив докторську дисертацію на здобуття звання професора військових наук за темою "Маневрена війна". Офіційно перебував на службі у військово-пропагандистському відділенні Вермахту "Південний Схід", де керував російською секцією. З середини березня 1945 р. у чині майора був начальником відділу пропаганди штабу "Першої Російської національної армії" генерал-майора Вермахту А.Хольмстона (Б.Смисловского). Інтернований в Ліхтенштейні (з травня 1945 р. по листопад 1947 р.). З 24 грудня 1947 р. в Аргентині, де з одностороннім створив південноамериканський відділ Інституту з вивчення проблем війни і миру імені професора генерала М.М. Головіна. Помер 30 вересня 1974 р. в Буенос-Айресі.

Можна по різному ставитися до політичних поглядів і переконань Є.Месснера, по різному оцінювати його складний життєвий шлях, але не можна не визнати, що він був яскравою, обдарованою особистістю, що володіла даром провидця. Його перу належить десятки праць, сотні статей у пресі. Але найголовнішим творчим досягненням Є.Месснера є, мабуть, сформульована ним концепція про заколотовійну як сучасну форму війни. Такий підхід ніяк не співвідноситься з поглядами на сутність війни, що превальювали у ХХ ст. і були заснованими на поглядах Наполеона, Карла фон Клаузевіца. Ідеї Є.Месснера, свого часу, були не зрозумілими і не затребуваними. Але час змінив ставлення до його концепції.

Свою концепцію "заколотовійни" Є.Е. Месснер створив у 1950–1970-тих рр. Вона викладена в книгах "Заколот – ім'я третьої всесвітньої" (1960), "Всесвітня заколотовійна" (1971) та ін. [9; 21]. Месснер вже тоді зумів передбачити характер воєн ХХІ століття, розмах міжнародного тероризму і неготовність державних силових структур протистояти цій новій загрози.

Є.Месснер висунув і науково обґрунтував припущення-попередження про те, що світова цивілізація (Вільний світ) піддається "навалі руйнівних сил" (сил зла і терору) і що в зв'язку з цим головною небезпекою (історичним викликом) для всього людства є "Всесвітня заколотовійна" – новий тип тотальної (і до того ж

"неправильної", "сретичної") війни. Війни, яка характеризується "воюванням в стилі заколоту": революціями, переворотами, повстаннями, заворушеннями, шкідництвом, шпигунством, підпільним терором, партизанством (геріллю) і повстанством, військово-політичним бандитизмом, психо- і тайновоюванням, потаєними нападами, провокаціями, пропагандою і агітацією, іншими всілякими способами розламування культур, структур народу, розкладання армії тощо.

У вступі до своєї книзі "Всесвітня заколотовійна" Є.Месснер зазначав: "Десять років тому вийшла друком моя праця "Заколот – ім'я третьої всесвітньої", в якій я передрік форму і властивості третьої світової війни, що тепер розгорнулася на очах незрячого людства по всьому світу" [9, с. 139]. А перед цим у передмові підкреслив: "Придивляючись до цих іррегулярних військових дій, став помічати, що таке воювання сполучається, перемішується з ударами з підпілля (наприклад, тероризмом) таємних організацій, або терористичних, саботажних груп, або розрізнених індивідуумів, причому нелегко буває класифікувати їх основні спонукання: помста окупантові, звільнення країни, політико-соціальний переворот тощо. Таку суміш, плутанину ідеологій, безідейної злоби, принципового протесту і безпринципового буйства не можна було не назвати ЗАКОЛОТОМ. Цей термін я і став застосовувати у творах після Другої світової війни.

Вона замовкла в 1945 р, але заколот не вщухав. Він поширився, розвивався і набував таку силу, напруженість і повсюдивикористовуваність, що я побачив в ньому *нову форму війни*, котрій дав найменування "ЗАКОЛОТОВІЙНА" ... Вимальовувався *новий тип війни* ... Обставини у В'єтнамі показали в 1961 р. правильність тверджень книжки "Заколот – ім'я третьої всесвітньої", що *сучасна форма війни є заколот*. Обставини у всьому Світі дали президенту Кеннеді підставу сказати: "... у всіх частинах Світу ми стоїмо в непохитному бою ... субверсія, інфільтрація і безліч інших тактик, що не дають нам приводу до застосування наших збройних сил" [9, с. 135–137].

У вступі книзі "Заколот – ім'я третьої всесвітньої" він дав основне визначення новій формі війни: "... створилася нова форма збройних конфліктів, яку назвемо ЗАКОЛОТОВІЙНОЮ, в якій войовниками є не тільки війська і не стільки війська, скільки народні рухи. Цей новий феномен підлягає розгляду з різних точок зору, і в першу чергу з психологічної: якщо у війнах класичного типу психологія постійних армій мала велике значення, то в нинішню епоху всенародних військ і воюючих народних рухів психологічні чинники стали домінуючими. Народний військо-психологічний організм, народний рух – суто психологічне явище. Війна військ і народних рухів – заколотовійна-психологічна війна" [9, с.15].

Будь-яка війна має мету, а відповідно до неї – стратегію і тактику, принципи і особливості. Як зазначає Є.Месснер: "Ведення війни – мистецтво. Ведення заколоту (революції) – теж мистецтво. Зараз виникає нове мистецтво – ведення заколотовійни. Стратег майже завжди стоїть перед важким вибором цілі дії (проміжних і кінцевої). У заколотовійні вибір вельми важкий внаслідок великої кількості цілей і відмінності питомої ваги їх (чисто психологічні, матеріальні з

психологічним відтінком, суто матеріальні). Можна встановити таку ієрархію цілей: 1) занепад моралі ворожого народу; 2) розгром його активної частини (воїнства, партизанства, народних рухів, що борються); 3) захоплення або знищення об'єктів психологічної цінності; 4) захоплення або знищення об'єктів матеріальної цінності; 5) ефекти зовнішнього порядку заради придбання нових союзників, потрясіння духу союзників ворога. Попутно треба прагнути до: а) збереження моралі свого народу; б) збереженню своєї активної, воюючої сили; в) обороні психологічно або життєво необхідних об'єктів і г) уникненню всього, що дасть несприятливий відгук у державах нейтральних, але для нас цікавих. У всіх випадках мати на увазі реакції не тільки в керівних сферах, а й у широких масах, повноцінних учасників війни або заколоту [9, с.111–112].

Для вирішення цілей війни потрібна відповідна стратегія. “Стратегія заколотів війни має своїм перманентним і тоталітарним завданням “взяти в полон” ворожий народ. Не фізично, але психологічно: збити його з його ідейних позицій, внести в його душу збентеження і сум'яття, запевнити в переможності наших ідей і, нарешті, повернути його до наших ідей. Засобом для досягнення цього служить пропаганда [9, с. 112].

Будь-яка стратегія досягається завдяки тактиці. Як зазначає Месснер: “Тактика цієї війни вельми гнучка” [9, с. 210]: разом з відкритими бойовими зіткненнями широко використовуються партизанські і терористичні методи боротьби (засідки, захоплення заручників, диверсії, грабежі, саботажі та ін.). Можна лише здивуватися тому, що ще майже півстоліття тому Месснер чуйно вловив і усвідомив багато нюансів і відтінків війни нового типу. Сучасна армія “класичного” типу, незважаючи на всю свою міць, опиняється в ролі могутнього і одночасно безсилового гіганта, атакується дрібними, але дуже болючими, “комариними укусами” партизан або повстанців, що доводять до нестями.

Дуже важливо для розуміння сутності заколотів війни розглянути її учасників. Суб'єктів заколотів війни можна поділити на чотири групи: агресор (ініціатори, стратегічне керівництво); його “васали” – безпосередні виконавці; суб'єкти, яких атакували та інші, які можуть підтримувати як ту так і іншу сторону. З точки зору Є.Месснера, у заколотів війни “воюють партизанами, “добровольцями”, підпільниками, терористами, диверсантами, масовими шкідниками, саботажниками, пропагандистами у стані ворога і радіопробандистами” [9, с. 56]. Безумовно, час не стоїть на місці і список пропагандистів сьогодні ми можемо значно продовжити, але важливий сенс цієї думки. Ми вдвляємося в нашу українську реальність і розуміємо, як правильно позначені активні суб'єкти заколотів війни автором концепції. Більш того, Є.Месснер підмічає: “Воююча сторона буде на території іншої сторони створювати і підтримувати партизанський рух, буде ідейно і матеріально, пропагандно і фінансово підтримувати там опозиційні і поразницькі партії, буде всіма способами жити там непослух, шкідництво, диверсію і терор, створюючи там заколот. Уряд і військо цієї воюючої сторони буде залучати все населення свій країни і окупованих нею областей до боротьби проти ворожих агентів заколоту” [9, с. 57].

Слідом за Клаузевіцем Є.Месснер стверджує, що психологічний момент, або, як зараз кажуть, “людський фактор”, виходить на провідне місце в сучасній війні. Звичайно, і раніше від стану духу армії, котра бореться, багато в чому залежав результат всієї війни, але в тих війнах, якими ознаменований початок ХХІ ст., психологія стала воістину новим видом реально діючої зброї. “У класичних війнах психологія була доповненням до зброї. У революційних війнах до психології війська приєднується психологія народних рухів. В заколотів війни психологія бунтівних мас відсуває на другий план зброю війська і його психологію і стає вирішальним фактором перемоги або поразки. Війна здавна ударила зброєю по тілу ворога підкріплювала ударами по його психіці ... Однак психологічний ефект досягався не тільки застосуванням ідейної та матеріальної раптовості та тактики і стратегії, а й засобами допоміжними, що додаються не стільки до війську ворога, скільки до ворожого народу: золото, “чарівні письма” і залякування намагалися внести розклад у ворожу державу. Тепер ці допоміжні засоби стали головними. Під час Другої світової війни англо-американці користувалися терористичними повітряними діями, а Совети та Англія – революційно-партизанськими діями для психічного розм'якшення ворожого народу і його збройних сил ... У колишніх війнах важливим шанувалося завоювання території. Надалі найважливішим буде шануватися завоювання душ у ворожечій державі. У минулу війну лінія фронту, що розділяє ворогів, була розпливчастою там, де партизани в тилах тієї чи іншої сторони стирали її. У майбутній війні воювати будуть не на лінії, а на всій поверхні території обох супротивників, бо позаду збройного фронту виникнуть фронти політичний, соціальний, економічний; воювати будуть не на двовимірній поверхні, як у давнину, не в тривимірному просторі, як було з моменту народження військової авіації, а в чотиривимірному, де психіка воюючих народів є четвертим виміром ... Завдання психологічного воювання полягає у внесенні паніки в душу ворога і в збереженні духу свого війська і народу. Корисна не тільки паніка у ворога, але і його недовіра до керівників, його сумніви у власних силах, поглядах, почуттях” [9, с. 55–59].

Усвідомлюючи всю важливість інформаційної боротьби Є. Месснер підкреслює: “Агітацію треба вважати одним з головних засобів ведення заколотів війни: нападальна агітація сприяє ослабленню ворога, оборонна агітація підсилює наш дух (оборонна не сміє оборонятися, виправдовуватися, вибачатися, але повинна активно активізувати емоції та думки наших воїнів, борців і неборців). Треба пам'ятати, що маса насилу засвоює сенс ідеї – їй більш доступний вигляд ідеї. Тому секрет успіху агітації не стільки в тому, ЩО піднести, скільки в тому, ЯК піднести” [9, с. 114]. І далі він дає поради фахівцям інформаційної боротьби, які дуже добро треба засвоїти: “Агітація під час війни повинна бути дволикою: одна напівправа для своїх, інша – для супротивника. Але й дволикої мало – потрібно, так би мовити, багатолікоїсть: для кожного рівня свідомості, для кожної категорії вдач, схильностей, інтересів – особлива логіка, щирість або лукавство, розумність або сентиментальність” [9, с. 115].

Месснер виокремлює базові принципи ведення заколотовійни: деконцентрації (розпорошення) “поля бою” (наявність декількох театрів війни та багатоочаговість бойових дій), десинхронізації (недопущення синхронних дій всіма силами і засобами, складовими могутності держави), дезінтеграції супротивника (дезінтеграція сил, засобів і зв’язків держави), денационалізації (виведення з-під національного контролю економіки і політики, руйнування національних підвалин у свідомості й душі), деієрархізації (обезголовлення держави та її збройних сил), деморалізації, роздержавлення влади (позбавлення традиційно виконуваних владою функцій з управління державою з подальшою передачею їх силам заколотоагресії), криміналізації (криміналізація держави і суспільства).

Аналіз концепції заколотовійни Є. Месснера дозволяє виділити деякі характеристики цієї війни: універсальний характер (охоплює всі сфери життєдіяльності, керується універсальною доктриною, універсальним набором бойових засобів і зброї, стирає грань між цивільним населенням і військом, між комбатантами і некомбатантами); домінування психологічних факторів, перетворення їх на зброю; прихований, односторонній характер (обумовлений діями тільки атакуючого); множинний характер (деконцентрація керівництва, мережева організація управління, багатоочаговий і поліморфний характер бойових дій); делегітимізація війни (відхід від норм міжнародного права, що регулюють ведення воєн); мережеві методи ведення війни; роздержавлення війни (втягнення у війну багатьох недержавних утворень); приватизація війни (потреба у “приватному” війську, виконуючому специфічні завдання); криміналізація війни (ведеться кримінальними методами, з використанням кримінальних коштів, нерідко силами кримінальних структур); активна участь нерегулярних сил, використання їх форм і методів боротьби; ірраціоналізація війни та ін.

Якщо існує такий феномен, як заколотовійна, то слід шукати стратегію боротьби з цим явищем. У своїх працях Месснер розробив принципи, на яких повинна будуватися стратегія держави у заколотовійні.

Перше. Не можна ігнорувати сам факт цієї війни. Вона являє собою не що інше, як агресію, якої слід давати рішучу військову відсіч (діючи до того ж превентивно, наступально і ні в якому разі не тільки оборонно). У подібній війні воювати, щоб не перемогти (приклад – стратегія США у В’єтнамі) – “дурний злочин”, робота на противника. Бунтівні угруповання відступають і пасують тільки перед непохитною силою. “На війні треба воювати, а не “міндальничити”” [9, с.294].

Друге. Необхідно створити особливу систему внутрішньої безпеки; воєнізувати методи боротьби з герільєрами, бандитами і терористами; перетворити звичайне (шаблонно-класичне) військо в “належне контрвійсько”, міцне духом і спеціально підготовлене для дій в умовах заколотовійни, здатне наносити противнику найглибші “моральні потрясіння”.

Третє. Перемога в заколотовійні найповніше досягається не тільки збройною боротьбою та військовою мобілізацією суспільства, а й майстерною політикою, всебічної розвідкою, проведенням

інформаційно-психологічних операцій, “підкоренням розуму і душі людини”, залученням на свою сторону і власний, і ворожий народи.

Четверте. Потрібно перешкодити процесам деієрархізації. Необхідно захистити, не дати зруйнувати ієрархію, представлену традиційними релігіями, державою і армією, в тому числі шляхом її розколу, розкладання і корумпованості зсередини. Необхідно відновити авторитет держави і армії в народі, забезпечити їх єдність у боротьбі проти сил заколотоагресії.

П’яте. Слід звернути особливу увагу на людину, народ в цілому, його свідомість і його душу, оскільки саме вони виявляються головними полями битв в заколотовійні. Потрібно, як вважає Месснер, зробити людину “вирішальним фактором на війні”, потрібно виховати її, зробити “твердою для “твердого” часу заколотовійни”.

Шосте. Месснер вважав, що відповіддю на заколотовійну не можуть бути тільки військові та політико-психологічні операції – перемагати її можна і потрібно також і “всесвітньої ре-революцією”, яка повинна повернути життя суспільства на нормальний, еволюційний шлях, шлях поступового розвитку. “Революція по перевазі деструктивна – в ній багато конкретних “геть!” і мало реальних “хай живе!” Ре-революція хоче бути конструктивною і серед руїн революційної будівлі і мішури революційних декорацій знайти місце і матеріал для споруди того, що відповідає вічному стилю даного народу і відповідає його розумним потребам. Руйнувати може всякий Стенька Разін і Омелян Пугачов, а для ре-революційного творіння потрібні носії творчих, слухних, зрозумілих, прийнятних ідей, як патріарх Філарет (XVII ст.) і Століпін (XX ст.) [9, с. 74].

Це лише деякі загальні принципи організації заходів протидії атакуючому в заколотовійні з далеко не повного їх переліку. На жаль, рамки цієї статті не дозволяють привести їх повний список та обґрунтування.

В підсумку слід зазначити, що події ХХІ ст., в тому числі в Україні, свідчать про те, що заколотовійна все більшою мірою стає військовим “мейнстрімом”, що витісняє “класичну” війну “армія проти армії” і тому потребує в подальшому ґрунтовного аналізу. Як справедливо зазначає сам Є. Месснер: “Теорія такої війни – величезна цілина, яку треба зорати тракторними плугами політико-психологічної та військово-психологічної наукових думок” [9, с. 16]. Тому нам усім є над чим поміркувати, якщо ми бажаємо мирно жити, а не тремтіти від розривів бомб і снарядів, хоронити своїх рідних і близьких.

Список використаних джерел

1. Александер Б. Как выигрываются войны / Б.Александр; Пер. с англ. В.Беленького. – М. : ООО “Издательство АСТ”; ООО “Транзиткнига”, 2004. – 604 с.
2. Бердяев Н.А. Диалектика божественного и человеческого / Н.А. Бердяев; Сост. и вступ. ст. В.Н. Калужного. – М. : ООО “Издательство АСТ”; Харьков: “Фолио”, 2003. – 620 с.
3. Гареев М.А. Если завтра война?.. (Что изменится в характере борьбы в ближайшие 20–25 лет) / М.А. Гареев. – М. : ВладДар, 1995. – 238 с.
4. Дэйви М. Эволюция войн / М.Дэйви ; Пер. с англ. Л.А. Калашниковой. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2009. – 382 с.
5. Искусство войны: Антология военной мысли / Сост., подгот. текста, предисл., коммент. Р.Светлова. – СПб. : ЗАО ТИД “Амфора”, 2004. – 542 с.
6. Клаузевиц К. О войне. В 2 т. / К.Клаузевиц. – М. : ООО

“Издательство АСТ”; СПб. : TerraFantastica, 2002.

7. Креveld М. ван. Трансформация войн / М. ван Креveld; Пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 344 с.

8. Малышева Е.М. Мировые войны и локальные военные конфликты в истории: последствия, уроки / Е.М. Малышева // Вестник Адыгейского гос. ун-та. – 2005. – № 1. – С. 69–78.

9. Месснер Е.Э. Всемирная мятежевойна / Е.Э. Месснер. – Жуковский; М. : Кучково поле, 2004. – 512 с.

10. Попов И.М. Война будущего: взгляд из-за океана. Военные теории и концепции современных США / И.М. Попов. – М. : АСТ, 2004. – 444 с.

11. Русская армия в Великой войне: Картотека проекта. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.grwar.ru/persons/persons.html?id=3635>

12. Серебрянников В.В. Социология войны / В.В. Серебрянников. – М. : Ось–89, 1998. – 320 с.

13. СИПРІ 2013: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека: Пер. з англ. / Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О.Разумкова; Редкол. укр. вид.: Л.Шангіна (головний редактор) та ін. – К. : Заповіт, 2014. – 520 с.

14. Слипченко В.И. Войны шостого поколення: Оружие и военное искусство будущего / В.И. Слипченко. – М. : Вече, 2002. – 384 с.

15. Сунь-Цзы. Трактаты о военном искусстве / Сунь-Цзы, У-цзы; Пер. с кит., предисл. и коммент. Н.И. Конрада. – М. : ООО “Издательство АСТ”; СПб. : TerraFantastica, 2002. – 558 с.

16. Тоффлер Э. Война и антивоенная: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века / Элвин Тоффлер, Хейди Тоффлер. – М. : АСТ: Транзиткнига, 2005. – 412 с.

17. Требин М. Войны XXI века / Михаил Требин. – М. : АСТ; Минск: Харвест, 2005. – 608 с.

18. Тухачевский М.Н. Избранные произведения. В 2 т. / М.Н. Тухачевский. – М. : Воениздат, 1964.

19. Тюшкевич С.А. Законы войны: сущность, механизм действия, факторы использования / С.А. Тюшкевич. – М. : Книга и бизнес, 2002. – 360 с.

20. Хофмайстер Х. Воля к войне, или Бессилие политики. Философско-политический трактат: Пер. с нем. и послесл. О.А. Коваль / Х.Хофмайстер. – СПб.: ИЦ “Гуманитарная Академия”, 2006. – 288 с.

21. Хочешь мира, победи мятежевойну! Творческое наследие Е.Э. Месснера. – М. : Военный университет, Русский путь, 2005. – 696 с.

References

1. Aleksander B. Kak vyigryvayutsya voyny / B.Aleksander; Per. s angl. V.Belenkogo. – М. : ООО “Izdatelstvo AST”; ООО “Tranzitkniga”, 2004. – 604 s.

2. Berdyayev N.A. Dialektika bozhestvennogo i chelovecheskogo / N.A. Berdyayev; Sost. i vstup. st. V.N. Kaluzhnogo. – М. : ООО “Izdatelstvo AST”; Harkov: “Folio”, 2003. – 620 s.

3. Gareev M.A. Esli zavtra voyna?.. (Chto izmenitsya v haraktere borby v blizhayshe 20–25 let) / M.A. Gareev. – М. : VlaDar, 1995. – 238 s.

4. Deyvi M. Evolyutsiya voyn / M.Deyvi; Per. s angl. L.A. Kalashnikovoy. – М. : ZAO Tsentrpoligraf, 2009. – 382 s.

5. Iskusstvo voyny: Antologiya voennoy mysli / Sost., podgot. teksta, predisl., komment. R.Svetlova. – SPb.: ZAO TID “Amfora”, 2004. – 542 s.

6. Klauzevits K. O voynе. V 2 t. / K.Klauzevits. – М. : ООО “Izdatelstvo AST”; SPb.: Terra Fantastica, 2002.

7. Kreveld M. van. Transformatsiya voyn / M. van Kreveld; Per. s angl. – М. : Alpina Biznes Buks, 2005. – 344 s.

8. Malyisheva E.M. Mirovyie voyny i lokalnyie voennyye konflikty v istorii: posledstviya, uroki / E.M. Malyisheva // Vestnik Adyigeyskogo gos. un-ta. – 2005. – № 1. – S. 69–78.

9. Messner E.E. Vsemirnaya myatezhevoyna / E.E. Messner. – Zhukovskiy; M.: Kuchkovo pole, 2004. – 512 s.

10. Popov I.M. Voyna buduschego: vzglyad iz-za okeana. Voennyye teorii i kontseptsii sovremennyih USA / I.M. Popov. – М. : AST, 2004. – 444 s.

11. Russkaya armiya v Velikoy voynе: Kartoteka proekta. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.grwar.ru/persons/persons.html?id=3635>

12. Serebryannikov V.V. Sotsiologiya voyny / V.V. Serebryannikov. – М. : Os–89, 1998. – 320 s.

13. SIPRI 2013: Schorichnik: Ozbroyennya, rozzbroennya ta

mizhnarodna bezpeka: Per. z angl. / Stokgolm. mizhnar. in-t doslidzhennya miru; Ukr. tsentr ekon. i polit. doslidzhen im. O.Razumkova; Redkol. ukr. vid.: L.Shangina (golovniy redaktor) ta in. – K. : Zapovit, 2014. – 520 s.

14. Slipchenko V.I. Voyny shostogo pokoleniya: Oruzhie i voennoe iskusstvo buduschogo / V.I.Slipchenko. – М. : Veche, 2002. – 384 s.

15. Sun–Tszyi. Traktaty o voennom iskusstve / Sun–Tszyi, U–tszyi; Per. s kit., predisl. i komment. N.I. Konrada. – М. : ООО “Izdatelstvo AST”; SPb.: Terra Fantastica, 2002. – 558 s.

16. Toffler E. Voyna i antivoyna: Chto takoe voyna i kak s ney borotsya. Kak vyizhit na rassvete XXI veka / Elvin Toffler, Heydi Toffler. – М. : АСТ: Tranzitkniga, 2005. – 412 s.

17. Trebin M. Voynyi XX veka / Mihail Trebin. – М. : AST; Minsk: Harvest, 2005. – 608 s.

18. Tuhachevskiy M.N. Izbrannyye proizvedeniya. V 2 t. / M.N. Tuhachevskiy. – М. : Voenizdat, 1964.

19. Tyushkevich S.A. Zakony voyny: suschnost, mehanizm deystviya, faktory ispolzovaniya / S.A. Tyushkevich. – М. : Kniga i biznes, 2002. – 360 s.

20. Hofmayster H. Volya k voynе, ili Bessilie politiki. Filosofsko–politicheskiy traktat: Per. s nem. i poslesl. O.A. Koval / H.Hofmayster. – SPb: ITs “Gumanitarnaya Akademiya”, 2006. – 288 s.

21. Hochesh mira, pobedi myatezhevoynu! Tvorcheskoe nasledie E.E. Messnera. – М. : Voennyiy universitet, Russkiy put, 2005. – 696 s.

Trebin M. P., Science Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Department of Sociology and Political Science, Yaroslav the Wise National Law University (Ukraine, Kharkiv), tmp@e-mail.ua

The concept of “mutiny–war” E.Messner

Analyzed the theoretical position of the concept of “mutiny–war” Eugene Messner, who considered it as a new type of “wrong”, “heretical” war. Justified by objective, strategy and tactics, principles and features mutiny–war; four groups subjects her. Informed that in mutiny–war human factor in the first place. Highlighted the basic principles and main characteristics mutiny–war, presents some general principles of organization of opposition mutiny–war.

Keywords: war, mutiny, mutiny–war, armed forces, irregular forces, the psychological factor.

Требин М. П., доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой социологии и политологии, Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого (Украина, Харьков), tmp@e-mail.ua

Концепция “мятежевойны” Е.Месснера

Представлены теоретические положения концепции “мятежевойны” Евгения Месснера, которая рассматривается им как новый тип “неправильной”, “еретической” войны. Обоснованы цель, стратегия и тактика, принципы и особенности мятежевойны; выделены четыре группы ее субъектов. Доведено, что в мятежевойне человеческий фактор находится на первом месте. Выделены базовые принципы и основные характеристики мятежевойны, представлены некоторые общие принципы организации противодействия мятежевойне.

Ключевые слова: война, мятеж, мятежевойна, вооруженные силы, иррегулярные силы, психологический фактор.

* * *

УДК 130.2:929 Ньютон, Эйнштейн

Ханжи В. Б.

кандидат философских наук, доцент,
доцент кафедры философии и биоэтики,
Одесский национальный медицинский университет
(Украина, Одесса), vladkhan.od@mail.ru

ОНТОЛОГИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ ПОНИМАНИЯ ВРЕМЕНИ:

НЬЮТОНИ ЭЙНШТЕЙН

Цель статьи – осмысление ряда позиций субстанциональной (ньютонической) и реляционной (эйнштейновской) концепций в контексте выявления онтологической линии понимания времени. Методологическими основаниями исследования являются принцип историзма и парадигмальное моделирование. Показаны принципиальные отличия двух концепций. Согласно ньютонической концепции, течение абсолютного времени не зависит ни от ускорения либо замедления движения тел, ни от процессов, происходящих в самих телах. По Эйнштейну, относительность пространства и времени, согласно СТО, обусловлена их зависимостью от скорости объекта, а согласно ОТО, – влиянием силы тяготения. Сделан акцент на том, что обе парадигмы